

Текст неофіційного перекладу рішення

Обставини справи

Заявник, Федерація гольфу Хорватії, – асоціація, створена в 1992 році, зареєстрована в Загребі. Справа стосувалася розпуску органами влади асоціації-заявника, попри те, що у справі про банкрутство було вирішено, що вона має продовжувати свою діяльність, а також подальших судових розглядів.

У 2009 році проти асоціації-заявника було відкрито провадження у справі про банкрутство через несплату боргів та неплатоспроможність. Її кредитори вирішили, що потрібно не продавати активи асоціації, а надати їй можливість продовжувати працювати. 26 січня 2010 року арбітражному керуючому було доручено підготувати план проведення процедури банкрутства, який було схвалено, а потім затверджено судом у справах з питань банкрутства. Провадження у справі про банкрутство було закрито. Адміністрація міста Загреб («Міське управління міста Загреб»), яка відповідала за реєстрацію асоціацій, була поінформована про хід провадження так само, як і гольф-клуби та олімпійський комітет Хорватії.

У своєму рішенні від 26 лютого 2009 року управління міста Загреб встановило, що асоціація припинила діяльність, а тому це було підставою для її розпуску. Асоціація-заявник оскаржувала це рішення, але безуспішно.

20 березня 2014 року конституційну скаргу асоціації-заявника було визнано неприйнятною.

27 січня 2014 року управління міста Загреб видалило асоціацію-заявника з реєстру асоціацій. Це рішення було підтверджене Міністерством управління.

Адміністративний суд Загреб відхилив позов про судовий розгляд рішення, і 9 серпня 2018 року судові рішення набрали законної сили.

У період із 2010 по 2012 роки асоціацію-заявника було вилучено з членів олімпійського комітету Хорватії, а потім замінено іншою асоціацією з гольфу. У 2010 році асоціацію-заявника було виключено з Європейської асоціації гольфу.

Асоціація-заявник стверджувала, що вона продовжувала свою діяльність упродовж усього періоду, зокрема організовувала командний та індивідуальний чемпіонати Хорватії з гольфу та брала участь у Командному чемпіонаті світу, міжнародних зустрічах, зберігаючи своє членство. Асоціація-заявник також стверджувала, що розпочала виконавче провадження у квітні 2011 року проти гольф-клубу, президентом якого був чоловік судді, яка була членом судової колегії, що розглядала конституційну скаргу асоціації.

Посилаючись на статтю 11 Конвенції (свобода зібрань та об'єднання) та пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд), асоціація-заявник оскаржувала свій розпуск та заявляла, що колегія Конституційного суду була упередженою.

Оцінка Суду

Щодо статті 11 Конвенції

Суд повторив, що будь-яке втручання у свободу об'єднання не буде виправданим відповідно до умов статті 11 Конвенції, якщо воно не проводиться «згідно із законом», не переслідує одну або більше законних цілей відповідно до пункту 2 цієї статті і не є «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення окресленої цілі або цілей (див., наприклад, *Jafarov and Others v. Azerbaijan*, № 27309/14, п. 62, 25 липня 2019 року) (пункт 90 рішення).

(i) Чи було втручання згідно із законом

Що стосується законності втручання, Суд, насамперед, зазначив, що воно мало правову основу в національному законодавстві, зокрема у статті 28 (1) Закону про асоціації (див. пп. 19, 21–22 та 56 цього рішення). Національні органи влади у своїх рішеннях про розпуск асоціації-заявника окремо посилалися на підпункт 4 статті 28 (1), хоча, як уже зазначалося вище (див., пункт 86 цього рішення), мотиви, наведені для таких рішень, свідчать про те, що підпункт 2 статті 28 (1) Закону про асоціації також міг би бути правовою основою для таких рішень (пункт 91 рішення).

Далі Суд повторив, що вираз «згідно із законом» вимагає не лише того, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя в національному законодавстві, але також посилався на якість відповідного закону. Закон повинен бути доступним для зацікавлених осіб і викладеним із достатньою точністю, щоб можна було передбачити його наслідки (див., наприклад, *Maestri v. Italy* [ВП], № 39748/98, п. 30, ЄСПЛ 2004I, і *Jafarov and Others*, цит. вище, п. 63) (пункт 92 рішення).

(ii) Чи мало втручання законну мету, і чи було це необхідно в демократичному суспільстві

Що стосується законної мети, враховуючи свою практику (див., *mutatis mutandis*, *MİHR Foundation*, вище, пункт 38) і відповідні документи Ради Європи (див. пп. 60–61 вище), Суд вважав, що, в принципі, розпуск асоціації на підставі банкрутства або тривалої бездіяльності може розглядатися як переслідування однієї із законних цілей, викладених у пункті 2 статті 11 Конвенції, а саме тих, які стосуються попередження безладу та захисту прав та свобод інших осіб (пункт 95 рішення).

Навіть якби могли виникнути сумніви щодо законної мети рішення про розпуск асоціації на підставі самого факту відкриття провадження у справі про банкрутство, Суд зазначив, що розпуск у цій справі також ґрунтувався на заявленій бездіяльності асоціації-заявника, причиною якої стало банкрутство (див. пп. 19 та 21 вище). Отже, Суд вважав, що рішення національних органів влади та наслідки втручання можуть розглядатися як переслідування однієї із законних цілей, передбачених у пункті 2 статті 11 Конвенції, а саме запобігання безладу або захист прав і свобод інших (пункт 96 рішення).

Відповідно, Суд повинен додатково вивчити, чи було це втручання «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення однієї із цих цілей. Поняття необхідності передбачає, що будь-яке втручання у свободу об'єднання повинно відповідати «нагальній соціальній потребі» і що воно повинно бути пропорційним законній меті, яку переслідують. Відповідні загальні принципи, що впливають із практики Суду щодо цього, узагальнені в рішенні *Gorzelik and Others v. Poland* [ВП], № 44158/98, пп. 95–96, ЄСПЛ 2004I (пункт 97 рішення).

Суд повторив, що розпуск асоціації є жорстким і далекоглядним заходом, який тягне за собою значні наслідки, що можуть бути виправдані лише в суворо обмежених

умовах. Таким чином, цей захід може бути застосовано лише в найбільш серйозних випадках (див., наприклад, *Association Rhino and Others v. Switzerland*, № 48848/07, п. 62, 11 жовтня 2011 року, і *The United Macedonian Organisation Ilinden – PIRIN and Others v. Bulgaria* (№ 2), №№ 41561/07 і 20972/08, п. 94, 18 жовтня 2011 року). Щоб забезпечити принцип пропорційності у справах про розпуск, органи влади повинні показати, що не існувало інших засобів досягнення тих самих цілей, які б менш серйозно втручалися у свободу асоціацій (див. *Association Rhino and Others*, цит. вище, пункт 65) (пункт 98 рішення).

У цій справі Уряд стверджував, що розпуск асоціації-заявника був необхідним, оскільки через банкрутство вона більше не могла здійснювати діяльність або виконувати завдання національної спортивної федерації (див. пункти 79–83 цього рішення). Суд не переконався, що цю мету не можна було досягнути шляхом позбавлення асоціації-заявника статусу національної спортивної федерації, і тому він не впевнився, що цю мету вже не було досягнуто через виключення асоціації-заявника зі складу олімпійського комітету Хорватії (див. пункт 35 вище) (пункт 99 рішення).

Суд далі зазначив, що національні органи застосовували відповідні положення Закону про асоціації машинально / автоматично, оскільки їхній висновок про те, що асоціація-заявник припинила свою діяльність, ґрунтувався лише на факті, що проти неї було відкрито провадження про банкрутство. Доводи протилежного обґрунтування асоціації-заявника не розглядалися. Беручи до уваги спочатку рішення арбітражного керуючого, а потім кредиторів, щодо продовження діяльності асоціації-заявника (див. пункти 9, 10 і 57 цього рішення), докази, надані нею на підтвердження своїх доводів про продовження своєї діяльності під час провадження у справі про банкрутство (див. пп. 48–52 вище) та висновки Вищого господарського суду в непов'язаних між собою цивільних провадженнях (див. пункт 47 цього рішення), Суд вважав, що рішення національних органів влади в провадженні про розпуск і, зокрема, їхній висновок про те, що асоціація-заявник припинила свою діяльність, не ґрунтувалися на прийнятній оцінці відповідних фактів, не кажучи вже про вагомі докази (див. відповідний документ Ради Європи, наведений у пунктах 60, 61 цього рішення). Отже, цю справу слід відрізняти від справи *MiHR Foundation*, коли Суд не встановив порушення статті 11 Конвенції. У тій справі висновок національних судів про те, що фонд-заявник має підлягати розпуску у зв'язку із відсутністю коштів для провадження своєї діяльності, ґрунтувався на ретельній оцінці відповідних доказів (див. *MiHR Foundation*, цит. вище, пункти 12, 13) (пункт 100 рішення).

Зрештою слід зауважити, що планом реорганізації було погоджено, що всі вимоги кредиторів мають бути задоволені до кінця 2023 року (див. пункт 16 цього рішення). Однак національні органи влади навіть не врахували, що їхнє рішення про розпуск асоціації-заявника залишало кредиторів без можливості задовольнити свої вимоги (див. пункт 16 цього рішення) (пункт 101 рішення).

Зазначені вище міркування були достатніми для того, щоб Суд міг дійти висновку про те, що втручання у свободу зібрань та об'єднання асоціації-заявника не було виправданим (пункт 102 рішення).

Відповідно, мало місце порушення статті 11 Конвенції.

Щодо пункту 1 статті 6 Конвенції

Відповідні Конвенційні принципи щодо неупередженості судів були коротко викладені в рішеннях у справах *Morice*, цит. вище, пункти 73–78, і *Denisov v. Ukraine* [ВП], № 76639/11, пп. 60–65, 25 вересня 2018 року (пункт 126 рішення).

Суд спочатку зазначив, що асоціація-заявник не подавала скарг (див. пункт 124 цього рішення) і що нічого не вказувало на особисту упередженість із боку судді D.Š. Отже, Суд вважав, що в цій справі не йдеться про її особисту неупередженість, а отже його завдання полягало в оцінці того, чи можна вважати сумніви асоціації-заявника щодо її неупередженості об'єктивно виправданими (пункт 127 рішення).

У зв'язку із цим навіть зовнішні прояви мають певну важливість, або, іншими словами, «правосуддя має не лише здійснюватися, має бути видно, що воно здійснюється». Адже йдеться про довіру, яку в демократичному суспільстві суди повинні вселяти у громадськість (пункт 128 рішення).

Суддя D.Š. була однією з трьох суддів колегії Конституційного суду, яка розглядала конституційну скаргу асоціації-заявника на рішення адміністративних органів про її розпуск (див. пункти 18–24 цього рішення). Побоювання асоціації-заявника щодо неупередженості цієї судді ґрунтувалися на тому, що її чоловік був президентом гольф-клубу, проти якого асоціація-заявник порушила виконавче провадження з метою стягнення несплачених членських внесків (пункт 129 рішення).

Справді, два провадження не були пов'язані між собою предметом розгляду. Однак не можна не помітити, що розпуск асоціації-заявника мав визначальну роль для існування боргу цього гольф-клубу перед асоціацією-заявником, маючи на увазі той факт, що борг погашається, якщо кредитора більше не існує (пункт 130 рішення).

Справедливо також і те, що рішення Конституційного суду від 20 березня 2014 року (див. пункт 24 цього рішення) не було складовою частиною розпуску, а лише стало причиною рішення адміністративних органів про розпуск асоціації-заявника. Однак Суд не міг не врахувати той факт, що після того, як Конституційний суд визнав конституційну скаргу асоціації-заявника неприйнятною, рішення адміністративного органу про розпуск стало незворотним, а борг гольф-клубу, президентом якого був чоловік судді D.Š., було безумовно погашено (пункт 131 рішення).

Суд вважав, що за таких умов та, беручи до уваги те, що зовнішні прояви мають певну важливість (див. пункт 128 цього рішення), той факт, що суддя D.Š. була членом колегії суддів Конституційного суду, яка ухвалювала рішення щодо конституційної скарги асоціації-заявника, може викликати законні сумніви в її неупередженості. Відповідно, суддя повинна була відмовитись від участі в засіданні, але не зробила цього. Таким чином, побоювання асоціації-заявника щодо її неупередженості можна вважати об'єктивно виправданими (пункт 132 рішення).

Відповідно, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (пункт 133 рішення).

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Порушення статті 11 Конвенції (свобода зібрань та об'єднання).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 17 грудня 2020 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.